

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Σύντομη περιγραφή κεφαλαίου

1 Σύγχρονες Θεωρίες

Μαθησιακός Στόχος 1 Περιγράψτε δύο σύγχρονες οπτικές για την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη: την οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner και τη θεωρία της διά βίου ανάπτυξης κατά Erikson.

- Η Οικολογική Θεωρία του Bronfenbrenner
- Η Θεωρία της Διά Βίου Ανάπτυξης κατά Erikson

2 Κοινωνικά Πλαίσιμα Ανάπτυξης

Μαθησιακός Στόχος 2 Συζητήστε πώς τα κοινωνικά πλαίσια των οικογενειών, των συνομηλίκων και των σχολείων συνδέονται με την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη.

- Οικογένειες
- Συνομήλικοι
- Σχολεία

3 Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη

Μαθησιακός Στόχος 3 Εξηγήστε τις ακόλουθες πτυχές της κοινωνικοσυναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών: αυτοεκτίμηση, ταυτότητα, ηθική ανάπτυξη και συναισθηματική ανάπτυξη.

- Ο Εαυτός και η Ταυτότητα
- Ηθική Ανάπτυξη
- Συναισθηματική Ανάπτυξη

Σε τελική ανάλυση, η δύναμη πίσω από την ανάπτυξη είναι η ζωή.

—Erik Erikson

Αμερικανός ψυχοθεραπευτής ευρωπαϊκής καταγωγής, 20ός αιώνας

Σύνδεση με τους εκπαιδευτικούς Keren Abra

Τα κοινωνικοσυναισθηματικά πλαίσια της ζωής των παιδιών επηρεάζουν την ικανότητά τους να μαθαίνουν. Η Keren Abra διδάσκει στην πέμπτη τάξη ενός σχολείου στο Σαν Φρανσίσκο. Μια μαθήτρια στην τάξη της, η Julie, ήταν πολύ ήσυχη. Τόσο ήσυχη που στις συζητήσεις στην τάξη ψιθύριζε τις απαντήσεις της. Οι γονείς της, που είχαν περάσει ένα δύσκολο διαζύγιο, συμφώνησαν ότι η Julie χρειαζόταν έναν καλό θεραπευτή. Είχε ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις, έκανε ελάχιστες εργασίες στο σπίτι και έπαιρνε χαμηλούς βαθμούς στις εξετάσεις. Οι χαμηλοί βαθμοί της και οι ημιτελείς εργασίες της είχαν ως αποτέλεσμα να επισκεφτεί η μητέρα της το σχολείο ένα απόγευμα και ο πατέρας της το επόμενο

πρωί, για να μιλήσουν με την Keren. Αργότερα την ίδια εβδομάδα, η Keren μίλησε με την Julie, η οποία φαινόταν τρομοκρατημένη. Ακολουθούν τα σχόλια της Keren για τη συζήτησή της με την Julie:

Είχα κατά νου ορισμένους στόχους. Αυτό το παιδί έπρεπε να καταλάβει ότι ήταν μια καλή και αγαπητή μαθήτρια, ότι οι ενήλικες μπορούσαν να είναι συνεπείς και υπεύθυνοι και ότι δεν χρειαζόταν να κρύβεται και

να έχει μυστικά. Της είπα ότι ήρθαν να με δουν οι γονείς της, επειδή όλοι μας ανησυχούσαμε για εκείνη και γνωρίζαμε ότι έπρεπε να τη βοηθήσουμε. Της είπα ότι οι γονείς της την αγαπούν πάρα πολύ και τη ρώτησα αν το γνώριζε αυτό (συμφωνήσαμε ότι κανείς δεν είναι τέλειος, πολύ περισσότερο οι ενήλικες που έχουν τα δικά τους προβλήματα). Εξήγησα ότι ένας δάσκαλος ενισχυτικής διδασκαλίας θα τη βοηθούσε με τις εργασίες της. Της είπα πόσο πολύ τη συμπαθώ και ότι πρέπει να συμμετέχει περισσότερο στην τάξη.

Η αλλαγή της Julie δεν συνέβη μέσα σε μια νύχτα, αλλά άρχισε να με κοιτάζει ολοένα και περισσότερο στα μάτια με ένα πιο σίγουρο χαμόγελο. Εκφραζόταν περισσότερο στην τάξη και βελτίωσε τα γραπτά της. Οι μήνες με την καλύτερη απόδοσή της ήταν όταν έβλεπε έναν θεραπευτή και έναν δάσκαλο ενισχυτικής στήριξης, αν και οι βαθμοί της συνέχιζαν να έχουν скаμπανεβάσματα. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, σχολίασε ότι τόσο η ίδια όσο και η μητέρα της παρατήρησαν ότι τα κατάφερε καλύτερα όταν άρχισε να νιώθει ότι έχει υποστήριξη και αυτοπεποίθηση. Για μια 11χρονη, αυτό είναι πολύτιμη γνώση.

Παράθεση από την Keren Abra

Προεπισκόπηση

Το διαζύγιο είναι μόνο μία από τις πολλές διαστάσεις των κοινωνικών πλαισίων των παιδιών, οι οποίες ενδέχεται να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην επίδοσή τους στο σχολείο. Σε επόμενη ενότητα αυτού του κεφαλαίου θα εξετάσουμε το θέμα του διαζυγίου και θα προτείνουμε στρατηγικές διδασκαλίας, ώστε να βοηθήσουμε τους μαθητές να διαχειρίζονται το διαζύγιο των γονέων τους. Θα διερευνήσουμε πώς οι γονείς στηρίζουν τη ζωή των παιδιών, καθώς και πώς επηρεάζεται η ανάπτυξη των παιδιών από διαδοχικές αλληλεπιδράσεις με ομάδες συμμαθητών, φίλων και εκπαιδευτικών. Ο μικρόκοσμος των παιδιών διευρύνεται καθώς γίνονται μαθητές και αναπτύσσουν σχέσεις με πολλούς νέους ανθρώπους. Στο δεύτερο κεφάλαιο για την ανάπτυξη, θα μελετήσουμε αυτές τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και θα εξετάσουμε την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών.

1 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

ΜΣ 1 Περιγράψτε δύο σύγχρονες οπτικές για την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη: την οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner και τη θεωρία της διά βίου ανάπτυξης κατά Erikson.

Ορισμένες θεωρίες εξετάζουν την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Σε αυτό το κεφάλαιο, θα επικεντρωθούμε σε δύο βασικές θεωρίες: την οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner και τη θεωρία της διά βίου ανάπτυξης κατά Erikson. Αυτές οι δύο θεωρίες επιλέχθηκαν για τον ολοκληρωμένο τρόπο με τον οποίο εξετάζουν τα κοινωνικά πλαίσια στα οποία αναπτύσσονται τα παιδιά (Bronfenbrenner) και τις μείζονες αλλαγές στην κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών (Erikson). Σε επόμενα κεφάλαια θα αναλύσουμε άλλες θεωρίες (συμπεριφορικές και κοινωνικογνωστικές) που επίσης σχετίζονται με την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη.

Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ BRONFENBRENNER

Η οικολογική θεωρία που αναπτύχθηκε από τον Urie Bronfenbrenner (1917-2005) επικεντρώνεται πρωτίστως στα κοινωνικά πλαίσια στα οποία ζουν τα παιδιά και στα άτομα που επηρεάζουν την ανάπτυξή τους.

Πέντε περιβαλλοντικά συστήματα Η οικολογική θεωρία (ecological theory) του Bronfenbrenner (1995, Bronfenbrenner & Morris, 2006) προσδιορίζει πέντε περιβαλλοντικά συστήματα που κυμαίνονται από στενές διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις έως ευρείες επιρροές της κουλτούρας. Τα πέντε συστήματα είναι τα εξής: το μικροσύστημα, το μεσοσύστημα, το εξωσύστημα, το μακροσύστημα και το χρονοσύστημα (βλ. Εικόνα 1).

Κεντρική ιδέα

Η κοινωνικογνωστική θεωρία του Bandura επίσης τονίζει τη σπουδαιότητα των κοινωνικών πλαισίων. Βλ. κεφάλαιο «Συμπεριφορικές και κοινωνικογνωστικές προσεγγίσεις».

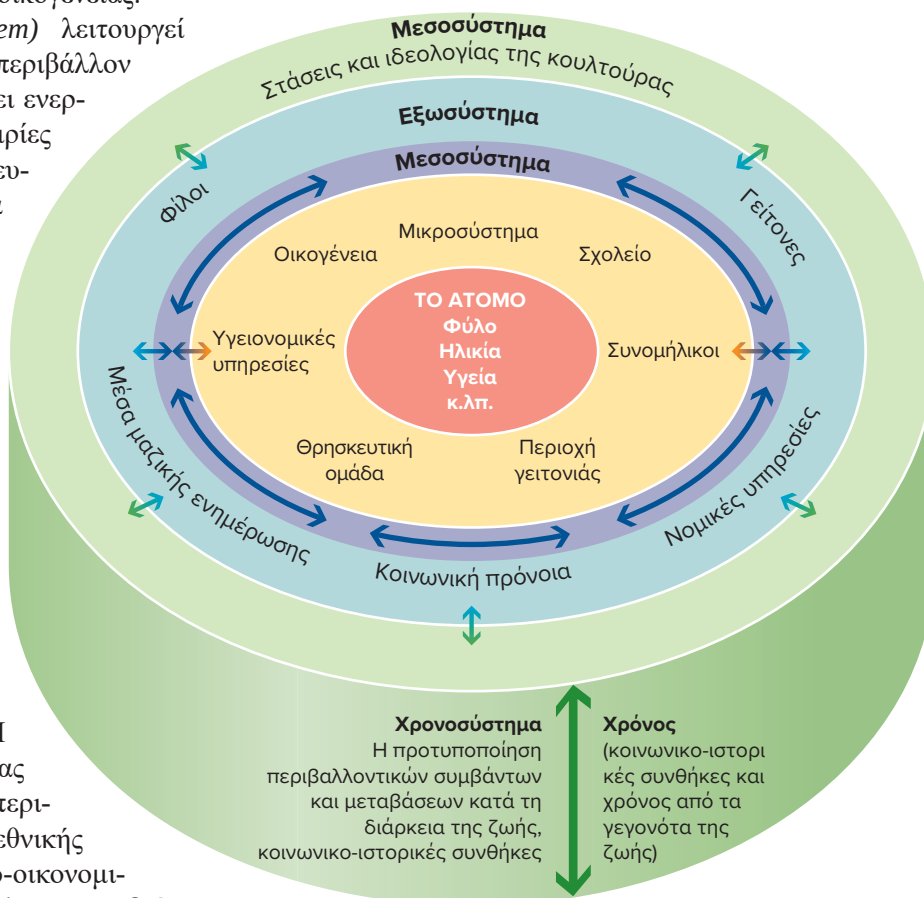
Το *μικροσύστημα* (microsystem) είναι ένα περιβάλλον στο οποίο το άτομο αφιερώνει σημαντικό χρόνο, όπως η οικογένεια, οι συμμαθητές, το σχολείο και η γειτονιά. Εντός αυτών των μικροσυστημάτων, το άτομο έχει άμεση αλληλεπίδραση με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, τους συνομηλίκους και άλλα άτομα. Για τον Bronfenbrenner, ο μαθητής δεν είναι παθητικός αποδέκτης εμπειριών, αλλά άτομο που αλληλεπιδρά αμοιβαία με τους άλλους και συμβάλλει στην κατασκευή του μικροσυστήματος.

Το *μεσοσύστημα* (mesosystem) περιλαμβάνει συνδέσεις μεταξύ μικροσυστημάτων. Παραδείγματα είναι οι συνδέσεις μεταξύ οικογενειακών και σχολικών εμπειριών και μεταξύ οικογένειας και συνομηλίκων. Σε επόμενη ενότητα του κεφαλαίου θα αναλύσουμε με περισσότερες λεπτομέρειες τις συνδέσεις σχολείου-οικογένειας.

Το *εξωσύστημα* (exosystem) λειτουργεί όταν οι εμπειρίες σε ένα άλλο περιβάλλον (στο οποίο ο μαθητής δεν έχει ενεργό ρόλο) επηρεάζουν τις εμπειρίες των μαθητών και των εκπαιδευτικών στο άμεσο πλαίσιο. Για παράδειγμα, δείτε τα εποπτικά κοινοτικά συμβούλια για τα σχολεία και τα πάρκα. Παίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της ποιότητας των σχολείων, των πάρκων, των εγκαταστάσεων αναψυχής, των βιβλιοθηκών, τα οποία μπορούν να βοηθήσουν ή να εμποδίσουν την ανάπτυξη ενός παιδιού.

Το *μακροσύστημα* (macrosystem) περιλαμβάνει την ευρύτερη κουλτούρα. Η *κουλτούρα* (culture) είναι ένας εξαιρετικά ευρύς όρος που περιλαμβάνει τους ρόλους της εθνικής καταγωγής και των κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων στην ανάπτυξη των παιδιών.

οικολογική θεωρία: Η θεωρία του Bronfenbrenner ότι η ανάπτυξη επηρεάζεται από πέντε περιβαλλοντικά συστήματα: το μικροσύστημα, το μεσοσύστημα, το εξωσύστημα, το μακροσύστημα και το χρονοσύστημα.

ΕΙΚΟΝΑ 1 Η οικολογική θεωρία της ανάπτυξης κατά Bronfenbrenner

Η οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner περιγράφει πέντε περιβαλλοντικά συστήματα: το μικροσύστημα, το μεσοσύστημα, το εξωσύστημα, το μακροσύστημα και το χρονοσύστημα.

Είναι το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο ζουν οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί, ενισχύοντας τις αξίες και τα έθιμα της κοινωνίας (Shiraev & Levy, 2010). Για παράδειγμα, ορισμένες κουλτούρες (όπως η αγροτική Κίνα και το Ιράν) δίνουν έμφαση στους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων.

Το *χρονοσύστημα* (*chronosystem*) περιλαμβάνει τις κοινωνικο-ιστορικές συνθήκες ανάπτυξης των μαθητών. Για παράδειγμα, η ζωή των παιδιών σήμερα διαφέρει από πολλές απόψεις από εκείνη που έζησαν οι γονείς και οι παππούδες τους ως παιδιά (Schaie & Willis, 2016). Τα σημερινά παιδιά είναι πιο πιθανό να περνούν χρόνο σε παιδικούς σταθμούς, να χρησιμοποιούν υπολογιστές και να μεγαλώνουν σε νέα είδη διασκορπισμένων, αποκεντρωμένων πόλεων που δεν είναι αμιγώς αστικές, αγροτικές ή ημιαστικές.

Αξιολόγηση της θεωρίας του Bronfenbrenner Η θεωρία του Bronfenbrenner είναι αρκετά δημοφιλής τα τελευταία χρόνια. Παρέχει ένα από τα λίγα θεωρητικά πλαίσια για τη συστηματική εξέταση κοινωνικών περιβαλλόντων τόσο σε μικρο- όσο και σε μακρο-επίπεδο, γεφυρώνοντας το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στις θεωρίες συμπεριφοράς που επικεντρώνονται σε μικρότερα πλαίσια και τις ανθρωπολογικές θεωρίες που αναλύουν μεγαλύτερα πλαίσια. Η θεωρία του έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην απόδειξη πως τα διάφορα συστήματα της ζωής των παιδιών αλληλοσυνδέονται. Όπως μόλις αναλύσαμε, οι εκπαιδευτικοί συχνά πρέπει να εξετάσουν όχι μόνο τι συμβαίνει στην τάξη αλλά και τι συμβαίνει στην οικογένεια των μαθητών, τη γειτονιά και στις παρέες τους.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο Bronfenbrenner (2006) πρόσθεσε βιολογικές επιρροές στη θεωρία του και στη συνέχεια την περιέγραψε ως *βιοοικολογική θεωρία* (*bioecological theory*). Ωστόσο, στη θεωρία του Bronfenbrenner εξακολουθούν να επικρατούν τα οικολογικά, περιβαλλοντικά πλαίσια (Haines et al., 2015, Orrock & Clark, 2018).

Η θεωρία του Bronfenbrenner έχει επικριθεί ως προς το ότι δίνει ελάχιστη έμφαση στους βιολογικούς και γνωστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη των παιδιών και δεν εξετάζει τις βήμα προς βήμα αναπτυξιακές αλλαγές που αποτελούν το επίκεντρο θεωριών όπως του Piaget και του Erikson.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ: Βέλτιστες πρακτικές

Στρατηγικές για την εκπαίδευση των παιδιών με βάση τη θεωρία του Bronfenbrenner

1. Σκεφτείτε ότι το παιδί είναι ενσωματωμένο σε πολλά περιβαλλοντικά συστήματα και επιρροές. Αυτά περιλαμβάνουν τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τα αδέρφια, την κοινότητα και τη γειτονιά, τους συνομηλίκους και τους φίλους, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τη θρησκεία και την κουλτούρα.
2. Δώστε προσοχή στη σύνδεση μεταξύ σχολείου και οικογένειας. Δημιουργήστε αυτές τις συνδέσεις μέσω επίσημης και ανεπίσημης προσέγγισης.
3. Αναγνωρίστε τη σπουδαιότητα της κοινότητας, της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης και της κουλτούρας στην ανάπτυξη του παιδιού. Αυτά τα ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια μπορούν να έχουν ισχυρές επιρροές στην ανάπτυξη του παιδιού (Gonzales et al., 2016, Zusho, Daddino, & Garcia, 2016). Στην ενότητα «Μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών», η Juanita Kirton, βοηθός διευθυντή στον παιδικό σταθμό Gramercy στη Νέα Υόρκη, περιγράφει την αξία της κοινότητας για τους μαθητές της.

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η κοινότητα είναι γεμάτη δυνατότητες μάθησης και υποστήριξης για τους μαθητές

Η χρήση της κοινότητας είναι πολύ σημαντική. Η Νέα Υόρκη είναι γεμάτη ευκαιρίες. Ήμουν σε θέση να συνεργ-

γαστώ στενά με τους εργαζόμενους στη βιβλιοθήκη για άτομα με ειδικές ανάγκες της γειτονιάς μου. Υπήρξαν εξαιρετικοί στο να προμηθεύουν το σχολείο με ηχητικά βιβλία για τα παιδιά και να δανείζουν ειδικό εξοπλισμό για τη χρήση τους. Ο τοπικός σταθμός της πυροσβεστικής υπηρεσίας έχει χρησιμοποιηθεί για πολυάριθμες εκδρομές. Οι πυροσβέστες ήταν ιδιαίτερα εξυπηρετικοί με τους μαθητές λόγω των διαφόρων ειδικών αναγκών τους. Η πυροσβεστική υπηρεσία έχει επίσης επισκεφθεί το σχολείο, γεγονός που ήταν πολύ συναρπαστικό για τα παιδιά. Ήταν εκπληκτικό να βλέπουμε πόσο υπομονετικοί ήταν οι πυροσβέστες με τους μαθητές. Επίσης, παίρνω κουράγιο βλέποντας πολλά κολέγια και πανεπιστήμια να στέλνουν υλικό και φοιτητές παιδαγωγικής να επισκέπτονται το σχολείο. Οι δωρεές από την εταιρεία παιχνιδιών Hasbro κατά τη διάρκεια των διακοπών δημιουργούν μεγάλη διαφορά στον τρόπο με τον οποίο ορισμένοι μαθητές και οικογένειες περνούν τις διακοπές τους. Η παρουσία των μαθητών μας είναι πολύ αισθητή στην κοινότητα της Νέας Υόρκης, όπου βρισκόμαστε. Αυτό βοηθά τους γείτονές μας να γνωρίσουν το προσωπικό και τα παιδιά, και δημιουργεί ένα ασφαλέστερο περιβάλλον.

Juanita Kirton

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΤΑ ERIKSON

Συμπληρώνοντας την ανάλυση του Bronfenbrenner σχετικά με τα κοινωνικά πλαίσια στα οποία αναπτύσσονται τα παιδιά και με τους ανθρώπους που είναι σημαντικοί στη ζωή τους, η θεωρία του Erik Erikson (1902-1994) παρουσιάζει μια αναπτυξιακή οπτική της ζωής των ανθρώπων σε στάδια. Ας κάνουμε ένα ταξίδι μέσα από την άποψη του Erikson για την ανθρώπινη ζωή.

Οκτώ στάδια της ανθρώπινης ανάπτυξης Στη θεωρία του Erikson (1968), η ανάπτυξη στη ζωή ενός ατόμου αποτελείται από οκτώ στάδια (βλ. Εικόνα 2). Κάθε στάδιο αποτελείται από μια αναπτυξιακή δοκιμασία που φέρνει τα άτομα αντιμέτωπα με μια κρίση. Για τον Erikson η κάθε κρίση δεν είναι καταστροφική, αλλά αποτελεί ένα κομβικό σημείο ευαισθησίας και αυξημένου δυναμικού. Όσο πιο αποτελεσματικά το άτομο επιλύει την κάθε κρίση, τόσο πιο υγιές θα είναι ψυχολογικά. Κάθε στάδιο έχει θετικές και αρνητικές διαστάσεις.

Το πρώτο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *εμπιστοσύνη έναντι της δυσπιστίας* (*trust versus mistrust*). Εμφανίζεται κατά το πρώτο έτος της ζωής του ατόμου. Η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης απαιτεί ζεστή και στοργική φροντίδα. Το θετικό αποτέλεσμα είναι ένα αίσθημα άνεσης και ελάχιστου φόβου. Η δυσπιστία αναπτύσσεται όταν τα βρέφη αντιμετωπίζονται αρνητικά ή όταν τα αγνοούν.

Το δεύτερο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *αυτονομία έναντι της ντροπής και της αμφιβολίας* (*autonomy versus shame and doubt*). Εμφανίζεται στα τέλη της βρεφικής ηλικίας και στα πρώτα χρόνια της νηπιακής ηλικίας. Τα βρέφη, αφού αποκτήσουν εμπιστοσύνη στους φροντιστές τους, αρχίζουν να ανακαλύπτουν ότι έχουν τον έλεγχο της συμπεριφοράς τους. Επιζητούν την ανεξαρτησία τους και αντιλαμβάνονται τις επιθυμίες τους. Εάν είναι υπερβολικά περιορισμένα ή τιμωρούνται πολύ σκληρά, αναπτύσσουν αισθήματα ντροπής και αμφιβολίας.

Το τρίτο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *πρωτοβουλία έναντι της ενοχής* (*initiative versus guilt*). Αντιστοιχεί στην πρώιμη παιδική ηλικία, περίπου από 3 έως 5 ετών. Καθώς τα μικρά παιδιά βιώνουν έναν κοινωνικό κόσμο που διευρύνεται, δυσκολεύονται περισσότερο από όσο όταν ήταν βρέφη. Για να αντιμετωπίσουν αυτές τις δυσκολίες, πρέπει να συμμετάσχουν σε ενεργή, ουσιαστική συμπεριφορά που περιλαμβάνει πρωτοβουλία. Τα παιδιά αναπτύσσουν δυσάρεστα αισθήματα ενοχής εάν είναι ανεύθυνα ή οι άλλοι τους προκαλούν έντονο στρες.

Το τέταρτο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *φιλοπονία έναντι της κατωτερότητας* (*industry versus inferiority*). Αντιστοιχεί περίπου στα έτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, από την ηλικία των 6 ετών έως την ήβη ή την πρώιμη εφηβεία. Καθώς τα παιδιά μετακινούνται στα σχολικά έτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατευθύνουν την ενέργειά τους στην απόκτηση γνώσης και διανοητικών ικανοτήτων. Ο κίνδυνος στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι η ανάπτυξη αισθήματος κατωτερότητας, αντιπαραγωγικότητας και ανικανότητας.

Το πέμπτο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *ταυτότητα έναντι της σύγχυσης ταυτότητας* (*identity versus identity confusion*). Αντιστοιχεί στα εφηβικά χρόνια. Οι έφηβοι προσπαθούν να μάθουν ποιοι είναι, τι συμβαίνει με τον εαυτό τους και πού πηγαίνουν στη ζωή. Έρχονται αντιμέτωποι με πολλούς νέους ρόλους και καταστάσεις ενηλίκων (όπως επαγγελματικές και αισθηματικές). Οι έφηβοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εξερευνήσουν διαφορετικές διαδρομές για να αποκτήσουν μια υγιή ταυτότητα. Εάν οι έφηβοι δεν διερευνήσουν επαρκώς διαφορετικούς ρόλους και δεν χαράξουν μια θετική μελλοντική πορεία, μπορεί να παραμείνουν σε σύγχυση όσον αφορά την ταυτότητά τους.

Τα στάδια του Erikson	Αναπτυξιακό στάδιο
Συνοχή του Εγώ έναντι απελπισίας	Όψιμη ενηλικίωση (από τη δεκαετία των 60 ετών και μετά)
Παραγωγικότητα έναντι στασιμότητας	Μέση ενηλικίωση (δεκαετίες των 40 και 50 ετών)
Οικειότητα έναντι απομόνωσης	Πρώιμη ενηλικίωση (δεκαετίες των 20 και 30 ετών)
Ταυτότητα έναντι σύγχυσης ταυτότητας	Εφηβική ηλικία (10 έως 20 ετών)
Φιλοπονία έναντι κατωτερότητας	Μέση και όψιμη παιδική ηλικία (χρόνια δημοτικού σχολείου, 6 ετών έως την εφηβεία)
Πρωτοβουλία έναντι ενοχής	Πρώιμη παιδική ηλικία (προσχολικά χρόνια, 3 έως 5 ετών)
Αυτονομία έναντι ντροπής και αμφιβολίας	Βρεφική ηλικία (1 έως 3 ετών) έναντι
Εμπιστοσύνη έναντι δυσπιστίας	Βρεφική ηλικία (πρώτος χρόνος)

ΕΙΚΟΝΑ 2 Τα οκτώ στάδια της ανθρώπινης ζωής σύμφωνα με τον Erikson

Ποιες είναι οι συνέπειες της δήλωσης ότι οι άνθρωποι περνούν από στάδια ανάπτυξης;

Το έκτο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *οικειότητα έναντι της απομόνωσης* (*intimacy versus isolation*). Αντιστοιχεί στα χρόνια της πρώιμης ενηλικίωσης, στις δεκαετίες των είκοσι και των τριάντα. Η αναπτυξιακή δοκιμασία είναι η δημιουργία θετικών στενών διαπροσωπικών σχέσεων. Ο κίνδυνος αυτού του σταδίου είναι ότι το άτομο ενδέχεται να αποτύχει να διαμορφώσει μια στενή σχέση με έναν ερωτικό σύντροφο ή φίλο και να οδηγηθεί σε κοινωνική απομόνωση.

Το έβδομο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι το *παγωγικότητα έναντι της στασιμότητας* (*generativity versus stagnation*). Αντιστοιχεί στα χρόνια της μέσης ενηλικίωσης, στις δεκαετίες των σαράντα και των πενήντα. Το πανανθρώπινο ενδιαφέρον σημαίνει να μεταδώσεις κάτι θετικό στην επόμενη γενιά. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ρόλους όπως η ανατροφή παιδιών και η διδασκαλία, μέσω των οποίων οι ενήλικες βοηθούν τα άτομα της επόμενης γενιάς να γίνουν χρήσιμα. Ο Erikson περιέγραψε την αυτοαπορρόφηση ως το αίσθημα του ατόμου ότι δεν έχει κάνει τίποτα για να βοηθήσει την επόμενη γενιά.

Το όγδοο και τελευταίο ψυχοκοινωνικό στάδιο του Erikson είναι η *συνοχή του Εγώ έναντι της απελπισίας* (*integrity versus despair*). Αντιστοιχεί στα χρόνια της ώριμης ενηλικίωσης, τη δεκαετία των εξήντα μέχρι τον θάνατο. Οι ηλικιωμένοι αναθεωρούν τη ζωή τους, συλλογίζόμενοι τα επιτεύγματά τους. Εάν οι αναδρομικές αξιολογήσεις είναι θετικές, αναπτύσσουν μια αίσθηση πληρότητας. Πιο συγκεκριμένα, βλέπουν τη ζωή τους ως ένα θετικό σύνολο με αξία. Αντίθετα, οι ηλικιωμένοι απελπίζονται εάν η αναδρομή τους στο παρελθόν είναι κυρίως αρνητική.

Ζητήθηκε από διάφορους εκπαιδευτικούς να περιγράψουν πώς εφαρμόζουν τη θεωρία της διά βίου ανάπτυξης του Erikson στην τάξη τους. Ακολουθούν τα σχόλιά τους.

Ο Erik Erikson με τη σύζυγό του, Joan, καλλιτέχνης. Ο Erikson δημιούργησε μία από τις σημαντικότερες αναπτυξιακές θεωρίες του εικοστού αιώνα. Σε ποιο στάδιο της θεωρίας του Erikson βρίσκεστε; Η περιγραφή αυτού του σταδίου από τον Erikson σας αντιπροσωπεύει;

© Jon Erikson/Science Source

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ Το στάδιο της πρωτοβουλίας έναντι της ενοχής στη θεωρία του Erikson χαρακτηρίζει την τάξη μου, καθώς οι μαθητές αναμένεται να γίνουν πιο υπεύθυνοι κατά τη διάρκεια του έτους. Στα παιδιά έχουν ανατεθεί «καθήκοντα» για την ημέρα, όπως να κρατάνε την πόρτα, να είναι στην πρώτη θέση της σειράς ή να μεταφέρουν μηνύματα. Τα παιδιά αναμένεται επίσης να υπακούν στους κανόνες της τάξης και του σχολείου. Μπορεί να προκύψουν δυσάρεστα, ενοχικά αισθήματα, εάν τα παιδιά νιώσουν ανεύθυνα ως αποτέλεσμα παράβασης των κανόνων της τάξης ή μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους.

—MISSY DANGLER, Σχολείο Suburban Hills

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Για τους μαθητές μου που είναι στη δεύτερα τάξη ισχύει κυρίως το στάδιο της φιλοπονίας έναντι του αισθήματος κατωτερότητας, σύμφωνα με τη θεωρία του Erikson. Καθώς τα παιδιά εισέρχονται σε αυτό το στάδιο, υπάρχει μια ενεργητικότητα για μάθηση. Ωστόσο, οι κίνδυνοι σε αυτό το στάδιο είναι ότι τα παιδιά μπορεί να αισθανθούν ανίκανα αν αποτύχουν στην εργασία τους. Ως εκπαιδευτικός μαθητών σε αυτό το αναπτυξιακό στάδιο, είναι σημαντικό να δίνω στους μαθητές ευκαιρίες για επιτυχία. Για παράδειγμα,

αν ένας μαθητής της δευτέρας διαβάζει σε επίπεδο νηπιαγωγείου και του δίνονται βιβλία επιπέδου δευτέρας τάξης, ο μαθητής θα αναπτύξει αισθήματα ανικανότητας. Χρησιμοποιώ υλικό ταξινομημένο ανά επίπεδο ανάγνωσης στην τάξη μου για την ανάγνωση και την ορθογραφία. Κάθε μαθητής διαβάζει και διδάσκεται με υλικό στο επίπεδο ανάγνωσής του, κάτι που προάγει το αίσθημα της αυτοπεποίθησης.

—SUSAN FROELICH, Δημοτικό σχολείο Clinton

ΓΥΜΝΑΣΙΟ Το στάδιο της ταυτότητας έναντι της σύγχυσης ταυτότητας του Erikson είναι εμφανές στους μαθητές μου που πάνε στην έκτη τάξη. Σε αυτό το στάδιο, πάρα πολλοί μαθητές βιώνουν μια μείωση της αυτοεκτίμησής. Για να αντιμετωπίσω αυτά τα αρνητικά συναισθήματα, συχνά τους ζητώ να πάρουν τη θέση του δασκάλου. Δηλαδή, υπό την καθοδήγησή

μου, ένας μαθητής διεξάγει διάφορες δραστηριότητες στην τάξη. Πολλές φορές για τον ρόλο του δασκάλου της ημέρας επιλέγω μαθητές που έχουν ανάγκη αναγνώρισης από τους συνομηλίκους τους. Άλλες φορές, ζητώ από μαθητές –ειδικά όσους διστάζουν να συμμετέχουν στην τάξη– να γευματίσουν μαζί μου. Στη διάρκεια του γεύματος τους προτείνω βήματα για το πώς να ξεπεράσουν τους φόβους ή τις ανησυχίες που μπορεί να έχουν σχετικά με τη συμμετοχή τους στην τάξη.

—MARGARET REARDON, Σχολείο Pocantico Hills

ΛΥΚΕΙΟ Ως καθηγητές μεγαλύτερων παιδιών, έχουμε να κάνουμε με μαθητές στο στάδιο της ταυτότητας έναντι της σύγχυσης ταυτότητας και γι' αυτό ακριβώς πρέπει να εκτιμήσουμε ιδιαίτερα τους εφήβους ως ανθρώπους. Γνωρίζω τόσους πολλούς εκπαιδευτικούς που ξεφυσούν βλέποντας τους ανούσιους καβγάδες και τις συναισθηματικές μεταπτώσεις των μαθητών τους. Ωστόσο, πρέπει να θυμόμαστε ότι περάσαμε ακριβώς τα ίδια και ότι αυτές οι δυσκολίες μάς βοήθησαν να καθορίσουμε ποιοι είμαστε ως ενήλικες. Αυτό το συνειδητοποίησα πολύ έντονα κατά τη διάρκεια της φοιτητικής μου διδασκαλίας. Το κτίριο έμοιαζε πολύ με το σχολείο μου. Καθώς έμπαινα, βίωσα την αίσθηση του να έχεις σπυράκια στο πηγούνι και να κλαις στις τουαλέτες των κοριτσιών. Ξαφνικά, ήμουν το ανασφαλές κορίτσι που άκουγε Λάιονελ Ρίτσι στο πάρτι, λαχταρώντας να μου ζητήσει ο John να τα φτιάξουμε.

—JENNIFER HEITER, Λύκειο Bremen

Αξιολόγηση της θεωρίας του Erikson Η θεωρία του Erikson περιλαμβάνει ορισμένες βασικές κοινωνικο-συναισθηματικές διεργασίες της ζωής και τις τοποθετεί σε ένα αναπτυξιακό πλαίσιο (Kroger, 2015). Η αντίληψη του Erikson για την έννοια της ταυτότητας είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στην κατανόηση των μεγαλύτερων εφήβων και των φοιτητών. Ολόκληρη η θεωρία του έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τρέχουσας αντίληψής μας για την ανάπτυξη ως μια διά βίου διαδικασία και όχι ως διαδικασία που περιορίζεται μόνο στην παιδική ηλικία.

Η θεωρία του Erikson δεν έμεινε χωρίς επικριτές (Alberts & Durrheim, 2018, Cote, 2015). Ορισμένοι ειδικοί επισημαίνουν ότι τα στάδια του είναι πολύ άκαμπτα. Η πρωτοπόρος στην ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της ζωής, Bernice Neugarten (1988), υποστηρίζει ότι η ταυτότητα, οι σεξουαλικές σχέσεις, η αυτονομία και πολλές άλλες πτυχές της κοινωνικοσυναισθηματικής ανάπτυξης δεν είναι χάντρες σε κορδόνι που εμφανίζονται άψογα τακτοποιημένες με βάση τα ηλικιακά διαστήματα. Αντίθετα, αποτελούν σημαντικά ζητήματα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας. Αν και έχουν διεξαχθεί πολλές έρευνες για ορισμένα από τα στάδια του Erikson (ιδιαίτερος για το στάδιο της ταυτότητας έναντι της σύγχυσης ταυτότητας), το γενικό αντικείμενο της θεωρίας του (όπως το αν τα οκτώ στάδια εμφανίζονται πάντοτε με τη σειρά και στο χρονοδιάγραμμα που πρότείνει) δεν έχει τεκμηριωθεί επιστημονικά. Για παράδειγμα, για ορισμένα άτομα (ιδιαίτερα γυναίκες), οι ανησυχίες για τις σεξουαλικές σχέσεις προηγούνται εκείνων για την ταυτότητα ή αναπτύσσονται ταυτόχρονα.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ: Βέλτιστες πρακτικές

Στρατηγικές για την εκπαίδευση των παιδιών με βάση τη θεωρία του Erikson

1. **Ενθαρρύνετε την πρωτοβουλία στα μικρά παιδιά.** Τα παιδιά που βρίσκονται σε προγράμματα εκπαίδευσης προσχολικής και πρώιμης παιδικής ηλικίας πρέπει να έχουν μεγάλη ελευθερία να εξερευνούν τον κόσμο τους. Θα πρέπει να τους επιτρέπεται να επιλέγουν ορισμένες από τις δραστηριότητες στις οποίες θα συμμετέχουν. Εάν τα αιτήματά τους για τη διεξαγωγή ορισμένων δραστηριοτήτων είναι εύλογα, θα πρέπει να τα αποδεχόμαστε. Φροντίστε να παρέχετε ενδιαφέροντα υλικά που θα διεγείρουν τη φαντασία τους. Τα παιδιά σε αυτό το στάδιο αγαπούν το παιχνίδι. Δεν ωφελεί μόνο την κοινωνικοσυναισθηματική τους ανάπτυξη, αλλά αποτελεί επίσης ένα σημαντικό μέσο για τη γνωστική τους ανάπτυξη.

ξη. Ενθαρρύνετε ιδιαίτερος το κοινωνικό παιχνίδι με τους συνομηλίκους και το παιχνίδι φαντασίας. Βοηθήστε τα παιδιά να αναλάβουν την ευθύνη για την τακτοποίηση των παιχνιδιών και των υλικών αφού τα χρησιμοποιήσουν. Η κριτική πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο, ώστε τα παιδιά να μην αναπτύσσουν υψηλά επίπεδα ενοχών και ανησυχίας. Διαμορφώστε τις δραστηριότητες και το περιβάλλον για επιτυχίες και όχι για αποτυχίες, δίνοντάς τους αναπτυξιακά κατάλληλες εργασίες. Για παράδειγμα, μην απογοητεύετε τα μικρά παιδιά ζητώντας τους να παραμένουν καθισμένα σε μια καρέκλα για μεγάλο χρονικό διάστημα, κάνοντας σχολικές εργασίες με χαρτί και μολύβι.

2. *Ενισχύστε τη φιλοπονία στα παιδιά δημοτικού.* Οι εκπαιδευτικοί έχουν ιδιαίτερη ευθύνη για την ανάπτυξη της εργατικότητας των παιδιών. Ο Erikson ήλπιζε ότι οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να προσφέρουν ένα περιβάλλον στο οποίο τα παιδιά θα αποκτήσουν πάθος για τη μάθηση. Στο δημοτικό σχολείο, τα παιδιά διψούν για μάθηση. Τα περισσότερα ξεκινούν το δημοτικό σχολείο γεμάτα περιέργεια και κίνητρο για μάθηση. Κατά την άποψη του Erikson, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να ενισχύσουν αυτό το κίνητρο για μάθηση και την περιέργεια. Προκαλέστε τους μαθητές, αλλά μην τους φορτώνετε. Να ζητάτε αποφασιστικά από τους μαθητές να είναι παραγωγικοί, αλλά μην είστε υπερβολικά επικριτικοί. Να είστε ιδιαίτερα ανεκτικοί στα ειλικρινή λάθη και να εξασφαλίσετε ότι κάθε μαθητής έχει ευκαιρίες για πολλές επιτυχίες.
3. *Προσφέρετε ερεθίσματα για τη διερεύνηση ταυτότητας κατά την εφηβεία.* Αναγνωρίστε ότι η ταυτότητα του μαθητή είναι πολυδιάστατη. Ζητήστε από τους εφήβους να γράψουν εκθέσεις σχετικά με αυτές τις διαστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματικών στόχων, των πνευματικών επιτευγμάτων και των ενδιαφερόντων για χόμπι, αθλητισμό, μουσική και άλλους τομείς, εξερευνώντας ποιοι είναι και τι θέλουν να κάνουν στη ζωή τους. Ζητήστε από άτομα διαφόρων επαγγελμάτων να έρθουν και να μιλήσουν στους μαθητές σας για τη δουλειά τους, ανεξάρτητα από την τάξη στην οποία διδάσκετε. Ενθαρρύνετε τους εφήβους να σκέπτονται ανεξάρτητα και να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους ακούγοντας και διαβάζοντας συζητήσεις για θρησκευτικά, πολιτικά και ιδεολογικά ζητήματα. Αυτό θα τους παροτρύνει να εξετάσουν διάφορες προοπτικές.
4. *Εξετάστε τη ζωή σας ως δάσκαλος μέσα από την οπτική των οκτώ σταδίων του Erikson.* Η επιτυχημένη σας καριέρα ως εκπαιδευτικού θα μπορούσε να αποτελέσει βασική διάσταση της συνολικής σας ταυτότητας. Αναπτύξτε θετικές σχέσεις με έναν συνεργάτη, έναν ή περισσότερους φίλους, καθώς και με άλλους εκπαιδευτικούς ή συμβούλους, ορισμένες

εκ των οποίων μπορούν να σας προσφέρουν μεγάλη ικανοποίηση και να ενισχύσουν την ταυτότητά σας ως εκπαιδευτικού.

5. *Επωφεληθείτε από τα χαρακτηριστικά ορισμένων άλλων σταδίων του Erikson.* Οι ικανοί εκπαιδευτικοί εμπιστεύονται, παίρνουν πρωτοβουλίες, είναι εργατικοί, επιδεικνύουν αίσθηση επιδεξιότητας και έχουν το κίνητρο να προσφέρουν κάτι ουσιαστικό στην επόμενη γενιά. Στον ρόλο σας ως εκπαιδευτικός θα εκπληρώσετε ενεργά τα κριτήρια για την έννοια της παραγωγικότητας του Erikson.

Στην ενότητα «Μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών», η Therese Olejniczak, εκπαιδευτικός στο Γυμνάσιο Central, East Grand Forks της Μινεσότας, περιγράφει πώς ενθαρρύνει τους μαθητές να σκεφτούν για την ταυτότητά τους την πρώτη ημέρα του σχολείου.

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η χρήση της τέχνης για τη διερεύνηση της ταυτότητας των εφήβων

Οι μαθητές μου στο μάθημα των καλλιτεχνικών της έβδομης τάξης έρχονται στην τάξη την πρώτη μέρα αναμένοντας ότι θα διαβάσουν μια λίστα με τους κανόνες της τάξης. Τους αιφνιδιάζω μοιράζοντάς τους φύλλα ζωγραφικής, παλιά περιοδικά και κόλλα και ζητώντας τους να μου πουν για τον εαυτό τους –να δημιουργήσουν μια αυτοπροσωπογραφία– με κομμάτια χαρτιού. Οι μαθητές είναι εφευρετικοί, ενθουσιώδεις και συνεπαρμένοι που θα επικεντρωθούν στην ταυτότητά τους και ξεκινούν χωρίς καθυστέρηση... Μετά την αρχική εργασία, οι μαθητές μου νιώθουν άνετα γνωρίζοντας ότι η δημιουργική τους έκφραση επιτρέπεται και ενθαρρύνεται και εγώ μπορώ να κατανοήσω καλύτερα πολλές μεταβαλλόμενες στάσεις τους και την ανάγκη τους να τις εκφράσουν.

Therese Olejniczak

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ, ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΑΣΚΗΣΗ

- 1 Περιγράψτε δύο σύγχρονες οπτικές για την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη: την οικολογική θεωρία του Bronfenbrenner και τη θεωρία της διά βίου ανάπτυξης κατά Erikson.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

- Ποια είναι τα πέντε περιβαλλοντικά συστήματα του Bronfenbrenner; Ποια είναι η κριτική της θεωρίας του;
- Ποια είναι τα οκτώ στάδια του Erikson; Ποια είναι η κριτική της θεωρίας του;

ΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

- Πόσο καλά πιστεύετε ότι μπορεί να περιγραφεί η δική σας κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη χρησιμοποιώντας τη θεωρία του Erikson;

ΕΞΑΣΚΗΣΗ

1. Ποιο από τα παρακάτω είναι το καλύτερο παράδειγμα του μεσοσυστήματος;
 - α. Οι γονείς του Ike παρακολουθούν στενά τη συμπεριφορά του. Γνωρίζουν πού είναι και με ποιον ανά πάσα στιγμή.
 - β. Οι γονείς του Ike ανησυχούν για τους βαθμούς του. Παρευρίσκονται στις συνεδριάσεις γονέων-καθηγητών και ανήκουν στον σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, όπως και ο δάσκαλος του Ike. Τον συνοδεύουν στις εκπαιδευτικές εκδρομές.
 - γ. Ο Ike πηγαίνει τακτικά στην εκκλησία, πηγαίνει στο κατηχητικό κάθε εβδομάδα και προετοιμάζεται για το χρίσμα του.
 - δ. Ο Ike είναι πολύ επιδέξιος με την τεχνολογία. Οι γονείς του συχνά του ζητούν να ρυθμίσει τις ηλεκτρονικές τους συσκευές λόγω του ότι δεν έχουν εμπειρία με αυτά τα πράγματα, καθώς δεν υπήρχαν όταν ήταν οι ίδιοι παιδιά.
2. Η κυρία Rogers διδάσκει στην Τετάρτη τάξη. Κατανοώντας ότι είναι σημαντικό για τους μαθητές της να τα πάνε καλά στις υποχρεωτικές από το κράτος εξετάσεις, έχει υψηλές προσδοκίες για τις καθημερινές τους εργασίες. Συχνά τα μαθήματά της απογοητεύουν ορισμένους από τους μαθητές της, επειδή δεν καταλαβαίνουν την ύλη. Αντί να τους βοηθήσει να καταλάβουν, προχωράει παρακάτω. Στη συνέχεια απογοητεύεται από τις επιδόσεις τους στις εργασίες που τους δίνει για το σπίτι, κάνοντας συχνά καυστικά σχόλια. Πώς θα μπορούσε να περιγραφεί το διδακτικό στυλ της κυρίας Rogers με την προοπτική του Erikson;
 - α. Το στυλ διδασκαλίας της κυρίας Rogers συνάδει με την ανάγκη ενίσχυσης της εργατικότητας στα παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι υψηλές προσδοκίες της θα παρακινήσουν τα παιδιά να πετύχουν.
 - β. Το στυλ διδασκαλίας της κυρίας Rogers συνάδει με την ανάγκη των παιδιών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να ανακαλύψουν ποιοι είναι και να δημιουργήσουν μια ταυτότητα.
 - γ. Το στυλ διδασκαλίας της κυρίας Rogers είναι απίθανο να ενισχύσει την εργατικότητα σε παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
Αντίθετα, είναι πιθανό να τους δημιουργήσει αισθήματα κατωτερότητας.
 - δ. Το στυλ διδασκαλίας της κυρίας Rogers είναι πιθανό να αυξήσει την πρωτοβουλία των μαθητών. Θα ανταποκριθούν στις υψηλές προσδοκίες της αναλαμβάνοντας πρωτοβουλία στην εργασία τους.

Ανατρέξτε στις απαντήσεις στο τέλος του κεφαλαίου...

2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΜΣ 2 Συζητήστε πώς τα κοινωνικά πλαίσια των οικογενειών, των συνομηλίκων και των σχολείων συνδέονται με την κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη.

Στη θεωρία του Bronfenbrenner, τα κοινωνικά πλαίσια της ζωής των παιδιών ασκούν σημαντική επίδραση στην ανάπτυξή τους. Ας διερευνήσουμε τρία από τα πλαίσια στα οποία τα παιδιά περνούν ένα μεγάλο μέρος του χρόνου τους: οικογένειες, συνομήλικοι και σχολεία.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

Αν και τα παιδιά μεγαλώνουν σε διαφορετικές οικογένειες, ουσιαστικά σε κάθε οικογένεια οι γονείς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη και την ενίσχυση της σχολικής επίδοσης και της στάσης των παιδιών προς το σχολείο (Rowe et al., 2016). Η αξία που αποδίδουν οι γονείς στην εκπαίδευση μπορεί να καθορίσει εάν τα παιδιά θα αποδίδουν καλά στο σχολείο. Οι γονείς όχι μόνο επηρεάζουν τις επιδόσεις των παιδιών στο σχολείο, αλλά λαμβάνουν επίσης αποφάσεις για τις εξωσχολικές δραστηριότητές τους. Η συμμετοχή των παιδιών σε δραστηριότητες όπως ο αθλητισμός, η μουσική και άλλες επηρεάζεται σημαντικά από τον βαθμό στον οποίο οι γονείς εγγράφουν τα παιδιά σε τέτοιες δραστηριότητες και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους (Wigfield et al., 2015).

Μοντέλα γονικότητας Ενδέχεται να υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες θα ήταν χρήσιμο να καταλάβετε τι είδους ανατροφή δίνουν οι γονείς στα παιδιά τους και τις συνέπειες που έχει αυτή η ανατροφή για τα παιδιά. Υπάρχει καλύτερος τρόπος γονικότητας; Η Diana Baumrind (1971, 1996), μια αυθεντία στη γονικότητα, πιστεύει πως υπάρχει. Δηλώνει ότι οι γονείς δεν πρέπει να είναι ούτε τιμωρητικοί ούτε αμέτοχοι. Αντίθετα, θα πρέπει να αναπτύξουν κανόνες για τα παιδιά, ενώ ταυτόχρονα να τα στηρίζουν και να είναι στοργικοί. Εκα-

τοντάδες ερευνητικές μελέτες, συμπεριλαμβανομένης της δικής της, υποστηρίζουν την άποψή της (Steinberg, 2014). Η Baumrind υποστηρίζει ότι τα μοντέλα γονικότητας χωρίζονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

- Η **αυταρχική γονικότητα (authoritarian parenting)** είναι περιοριστική και τιμωρητική. Οι αυταρχικοί γονείς παροτρύνουν τα παιδιά να ακολουθούν τις οδηγίες τους και να τους σέβονται. Θέτουν αυστηρά όρια και ελέγχους στα παιδιά τους και αφήνουν περιθώριο για ελάχιστη λεκτική επικοινωνία. Για παράδειγμα, ένας αυταρχικός γονέας μπορεί να πει: «Κάνε αυτό που σου λέω, αλλιώς αλίμονό σου. Δεν θα το συζητήσουμε!». Τα παιδιά των αυταρχικών γονέων συχνά συμπεριφέρονται με κοινωνικά ανεπαρκείς τρόπους. Τείνουν να είναι ανήσυχα όσον αφορά την κοινωνική σύγκριση, αποτυγχάνουν να ξεκινήσουν δραστηριότητες και έχουν ελλείψεις επικοινωνιακές δεξιότητες.
- Η **δημοκρατική γονικότητα (authoritative parenting)** ενθαρρύνει τα παιδιά να είναι ανεξάρτητα, αλλά εξακολουθεί να θέτει όρια και ελέγχους στις ενέργειές τους. Επιτρέπεται η εκτεταμένη λεκτική επικοινωνία και οι γονείς είναι στοργικοί και ενθαρρυντικοί. Τα παιδιά των οποίων οι γονείς είναι υποστηρικτικοί συμπεριφέρονται συχνά με κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους. Τείνουν να βασίζονται στον εαυτό τους, να καθυστερούν την ικανοποίηση, να τα πηγαίνουν καλά με τους συνομηλίκους τους και να δείχνουν υψηλή αυτοεκτίμηση. Λόγω αυτών των θετικών αποτελεσμάτων, η Baumrind υποστηρίζει έντονα την υποστηρικτική γονικότητα.
- Η **αδιάφορη γονικότητα (neglectful parenting)** είναι ένα μοντέλο γονικότητας στο οποίο οι γονείς δεν εμπλέκονται στη ζωή των παιδιών τους. Τα παιδιά των αδιάφορων γονέων αναπτύσσουν την αίσθηση ότι άλλες πτυχές της ζωής των γονιών τους είναι πιο σημαντικές από αυτά. Τα παιδιά των αδιάφορων γονέων συχνά συμπεριφέρονται με κοινωνικά ανεπαρκείς τρόπους. Τείνουν να έχουν περιορισμένο αυτοέλεγχο, δεν διαχειρίζονται καλά την ανεξαρτησία τους και δεν έχουν κίνητρο να επιτύχουν.
- Η **παραχωρητική γονικότητα (indulgent parenting)** είναι ένα μοντέλο γονικότητας στο οποίο οι γονείς ασχολούνται πολύ με τα παιδιά τους, αλλά θέτουν λίγα όρια ή περιορισμούς στη συμπεριφορά τους. Αυτοί οι γονείς συχνά αφήνουν τα παιδιά τους να κάνουν ό,τι θέλουν, επειδή πιστεύουν ότι ο συνδυασμός της στοργικής στήριξης και της έλλειψης περιορισμών θα έχει ως αποτέλεσμα ένα δημιουργικό, γεμάτο αυτοπεποίθηση παιδί. Το αποτέλεσμα είναι ότι αυτά τα παιδιά συνήθως δεν μαθαίνουν να ελέγχουν τη συμπεριφορά τους. Οι παραχωρητικοί γονείς δεν λαμβάνουν υπόψη τη συνολική ανάπτυξη του παιδιού.

αυταρχική γονικότητα: Ένα περιοριστικό και τιμωρητικό μοντέλο γονικότητας στο οποίο υπάρχει περιορισμένη λεκτική επικοινωνία μεταξύ γονέων και παιδιών. Αυτό το μοντέλο συνδέεται με την κοινωνική ανικανότητα των παιδιών.

δημοκρατική γονικότητα: Ένα θετικό μοντέλο γονικότητας που ενθαρρύνει τα παιδιά να είναι ανεξάρτητα, αλλά εξακολουθεί να θέτει όρια και ελέγχους στις ενέργειές τους, επιτρέπει εκτεταμένη λεκτική επικοινωνία και συνδέεται με την κοινωνική ικανότητα των παιδιών.

αδιάφορη γονικότητα: Ένα μοντέλο γονικότητας χωρίς εμπλοκή, στο οποίο οι γονείς δαπανούν λίγο χρόνο με τα παιδιά τους. Συνδέεται με την κοινωνική ανικανότητα των παιδιών.

παραχωρητική γονικότητα: Ένα μοντέλο γονικότητας που περιλαμβάνει την εμπλοκή των γονέων, αλλά θέτει ελάχιστα όρια ή περιορισμούς στη συμπεριφορά των παιδιών. Συνδέεται με την κοινωνική ανικανότητα των παιδιών.

Τα οφέλη της υποστηρικτικής γονικότητας υπερβαίνουν τα όρια της εθνικότητας, της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και της σύνθεσης της οικογένειας. Παρόλο που έχουν βρεθεί κάποιες εξαιρέσεις, οι έρευνες συνδέουν την υποστηρικτική γονικότητα με την ικανότητα του παιδιού σε ένα ευρύ φάσμα εθνικών ομάδων, κοινωνικών στρωμάτων, πολιτισμών και οικογενειακών δομών (Steinberg, 2014).

Ωστόσο, οι ερευνητές έχουν διαπιστώσει ότι σε ορισμένες εθνικές ομάδες, κάποιες διαστάσεις του αυταρχικού μοντέλου μπορεί να συνδέονται με πιο θετικά αποτελέσματα για το παιδί από ό,τι προβλέπει η Baumrind. Ορισμένα στοιχεία του αυταρχικού μοντέλου μπορεί να έχουν διαφορετικές σημασίες και διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο (Parke et al., 2019).

Για παράδειγμα, οι γονείς ασιατικής-αμερικανικής καταγωγής εφαρμόζουν στοιχεία παραδοσιακών ασιατικών πρακτικών ανατροφής, οι οποίες ορισμένες φορές χαρακτηρίζονται ως αυταρχικές. Πολλοί γονείς ασιατικής-αμερικανικής καταγωγής ασκούν σημαντικό έλεγχο στη ζωή των παιδιών τους. Ωστόσο, η Ruth Chao (2005, 2007) υποστηρίζει ότι το μοντέλο γονικότητας που χρησιμοποιούν πολλοί γονείς ασιατικής-αμερικανικής καταγωγής διαφέρει από τον κυριαρχικό έλεγχο του αυταρχικού μοντέλου. Αντίθετα, η Chao υποστηρίζει ότι ο έλεγχος αντικατοπτρίζει την ανησυχία και τη συμμετοχή στη ζωή των παιδιών και μπορούμε να τον θεωρήσουμε ένα είδος εκπαίδευσης. Οι υψηλές σχολικές επιδόσεις των παιδιών που προέρχονται από οικογένειες ασιατικής-αμερικανικής καταγωγής μπορεί να είναι αποτέλεσμα της «εκπαίδευσης» που παρέχουν οι γονείς τους. Πιο πρόσφατα, οι Shen et al. (2018) διαπίστωσαν ότι οι ασιατικής καταγωγής Αμερικανοί ανέφεραν ότι είναι αποδέκτες υψηλότερων επιπέδων αυταρχικής γονικότητας από ό,τι οι ευρωπαϊκής καταγωγής Αμερικανοί. Επιπλέον, τόσο οι ευρωπαϊκής καταγωγής όσο και οι ασιατικής καταγωγής Αμερικανοί αναδυόμενοι ενήλικες

που αντιλαμβάνονταν ότι είναι αποδέκτες υψηλότερων επιπέδων αυταρχικής γονικότητας είχαν χαμηλότερα επίπεδα αυτορρύθμισης.

Συμμετοχή γονέων στο σχολείο και τις επιδόσεις των παιδιών Μήπως οι μαθητές τα πηγαίνουν καλύτερα στο σχολείο όταν οι γονείς συμμετέχουν σε διάφορες πτυχές της σχολικής εκπαίδευσης και της επίδοσής τους; Σε μια πρόσφατη μελέτη στην οποία συμμετείχαν περισσότεροι από 15.000 μαθητές πέμπτης τάξης, ο υψηλότερος βαθμός συμμετοχής των γονέων στο σχολείο και οι υψηλότερες εκπαιδευτικές προσδοκίες των γονέων συνδέονταν με υψηλότερη συνολική βαθμολογία των εφήβων και επίσης με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο περίπου οκτώ χρόνια μετά την αποφοίτησή τους (Benner, Boyle, & Sadler, 2016). Επίσης, σε αυτήν τη μελέτη, η συμμετοχή των γονέων στο σχολείο ήταν ιδιαίτερα επωφελής για τους μαθητές από οικογένειες με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, ενώ το υψηλότερο επίπεδο γονεϊκής ακαδημαϊκής στήριξης συνδεόταν με μεγαλύτερη σχολική επιτυχία για τους μαθητές από οικογένειες ανώτερων κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η άνευ προηγουμένου στροφή στην απομακρυσμένη εκπαίδευση κατά τη διάρκεια του κλεισίματος των σχολείων έκανε τους γονείς της μεσαίας τάξης, οι οποίοι πίστευαν ότι είχαν αρκετούς πόρους, να παλεύουν με την ισορροπία και την παροχή της βέλτιστης υποστήριξης στα παιδιά τους (Garbe et al., 2020). Επίσης, ενίσχυσε τις ανησυχίες των γονέων σχετικά με τα κίνητρα των μαθητών και τα μαθησιακά αποτελέσματα (Garbe et al., 2020). Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες της πανδημίας στη συμμετοχή των γονέων και στις επιδόσεις των μαθητών δεν έχουν ακόμη διευκρινιστεί.

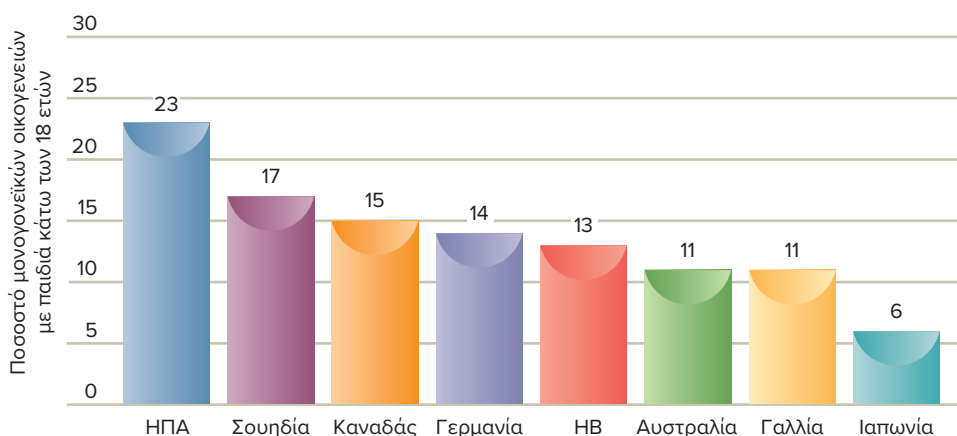

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Συνγονικότητα Η *συνγονικότητα (coparenting)* είναι η υποστήριξη που οι γονείς παρέχουν ο ένας στον άλλο στην από κοινού ανατροφή ενός παιδιού. Ο ελλιπής συντονισμός μεταξύ των γονέων, η υπονόμηση του άλλου γονέα, η έλλειψη συνεργασίας και θαλπωρής και η αποσύνδεση από τον έναν γονέα αποτελούν παράγοντες που θέτουν τα παιδιά σε κίνδυνο για προβλήματα (Galdiolo & Roskam, 2016, Goldberg & Carlson, 2015).

Η μεταβαλλόμενη οικογένεια σε μια μεταβαλλόμενη κοινωνία Ένας αυξανόμενος αριθμός παιδιών μεγαλώνει σε διαζευγμένες οικογένειες, οικογένειες με θετό πατέρα ή μητέρα, και οικογένειες στις οποίες και οι δύο γονείς εργάζονται εκτός σπιτιού. Δεδομένου ότι το διαζύγιο έχει καταστεί επιδημία, ένας εντυπωσιακός αριθμός παιδιών μεγαλώνει σε μονογονεϊκές οικογένειες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν υψηλότερο ποσοστό μονογονεϊκών οικογενειών από ό,τι οποιαδήποτε άλλη βιομηχανική χώρα (βλ. Εικόνα 3). Σήμερα, περίπου ένα στα τέσσερα παιδιά στις Ηνωμένες Πολιτείες αποτελεί μέρος μιας οικογένειας με θετό πατέρα ή μητέρα μέχρι την ηλικία των 18 ετών. Επίσης, περισσότερες από δύο στις τρεις μητέρες με παιδί ηλικίας από 6 έως 17 ετών είναι ενταγμένες στο εργατικό δυναμικό.

Εργαζόμενοι γονείς Η εργασία μπορεί να έχει θετικές και αρνητικές συνέπειες στη γονικότητα (O'Brien et al., 2014, Veira et al., 2016). Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι η φύση της εργασίας των γονέων επηρεάζει περισσότερο την ανάπτυξη των παιδιών από το εάν ο ένας ή και οι δύο γονείς εργάζονται εκτός σπιτιού (Parke et al., 2019). Η Ann Crouter (2006) περιέγραψε πώς οι γονείς φέρνουν τις εμπειρίες τους από την εργασία τους στα σπίτια τους. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι γονείς που έχουν κακές συνθήκες εργασίας, όπως πολλές ώρες εργασίας, υπερωρίες, αγχωτική δουλειά και έλλειψη αυτονομίας στην εργασία, είναι πιθανό να είναι πιο ευερέθιστοι στο σπίτι και οι ενέργειες κατά την ανατροφή των παιδιών τους να είναι λιγότερο αποτελεσματικές από εκείνες των γονέων που έχουν καλύτερες συνθήκες εργασίας. Ένα σταθερό εύρημα είναι ότι τα παιδιά (ιδιαίτερα τα κορίτσια) των εργαζόμενων μητέρων πιστεύουν λιγότερο σε στερεότυπα φύλου και έχουν πιο έντονες απόψεις

ΕΙΚΟΝΑ 3 Ποσοστό των μονογονικών οικογενειών σε διάφορες χώρες

υπέρ της ισότητας για τους ρόλους των φύλων (Goldberg & Lucas-Thompson, 2020). Τα αποτελέσματα της εργασίας των γονέων από το σπίτι κατά τη διάρκεια της πανδημίας δεν έχουν ακόμη προσδιοριστεί.

Παιδιά διαζευγμένων ζευγαριών Τα παιδιά από διαζευγμένες οικογένειες επιδεικνύουν χαμηλότερη προσαρμογή (σε σχέση με τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, τη συμπεριφορά, το άγχος και την κατάθλιψη) από ό,τι τα παιδιά μη διαζευγμένων οικογενειών (Arkes, 2015, Weaver & Schofield, 2015). Παρ' όλα αυτά, λάβετε υπόψη ότι η πλειοψηφία των παιδιών από διαζευγμένες οικογένειες δεν έχουν σημαντικά προβλήματα προσαρμογής (σε σχέση με τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, τη συμπεριφορά, το άγχος και την κατάθλιψη) (Ahrons, 2007).

Ποιες είναι ορισμένες ανησυχίες για τα παιδιά από διαζευγμένες οικογένειες;

© Purestock/Getty Images

Σημειώστε ότι η συζυγική σύγκρουση μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για τα παιδιά στο πλαίσιο του γάμου ή του διαζυγίου (Cummings & Miller, 2015, Cummings & Valentino, 2015, Davies et al., 2016, Jouriles et al., 2016). Πράγματι, πολλά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά διαζευγμένων ζευγαριών ξεκινούν κατά τη διάρκεια της περιόδου πριν από το διαζύγιο, κατά την οποία οι γονείς συγκρούονται ανοιχτά μεταξύ τους. Έτσι, όταν τα παιδιά διαζευγμένων ζευγαριών παρουσιάζουν προβλήματα, αυτά μπορεί να μην οφείλονται μόνο στο διαζύγιο αλλά και στη συζυγική σύγκρουση που οδήγησε σε αυτό (Brock & Kochanska, 2016).

Οι συνέπειες του διαζυγίου στα παιδιά είναι σύνθετες και εξαρτώνται από παράγοντες όπως η ηλικία του παιδιού, τα δυνατά και αδύναμα σημεία του παιδιού κατά τη χρονική στιγμή του διαζυγίου, ο τύπος επιμέλειας, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και η λειτουργικότητα της οικογένειας μετά το διαζύγιο (Demby, 2016, Elam et al., 2016). Η χρήση συστημάτων υποστήριξης (συγγενείς, φίλοι, οικονόμοι), μια συνεχιζόμενη θετική σχέση μεταξύ του γονέα που έχει την επιμέλεια και του πρώην συζύγου, η δυνατότητα κάλυψης οικονομικών αναγκών και η ποιοτική σχολική εκπαίδευση βοηθούν τα παιδιά να προσαρμοστούν στις στρεσογόνες συνθήκες του διαζυγίου (Alba-Fisch, 2016, Lansford, 2013). Έρευνες υποδεικνύουν ότι η συγγονικότητα με καλή συνεργασία μεταξύ των διαζευγμένων συζύγων συνδέεται με λιγότερα προβλήματα προσαρμογής για τα παιδιά (Lamela et al., 2016).

Η έρευνα της E. Mavis Hetherington (1995, 2006) τεκμηριώνει τη σημασία του σχολείου όταν τα παιδιά μεγαλώνουν σε διαζευγμένη οικογένεια. Σε όλη τη διάρκεια του δημοτικού σχολείου, τα παιδιά από διαζευγμένες οικογένειες είχαν την υψηλότερη επίδοση και τα λιγότερα προβλήματα όταν τόσο το γονικό περιβάλλον όσο και το σχολικό περιβάλλον ήταν υποστηρικτικά (σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της Baumrind). Στις διαζευγμένες οικογένειες, όταν μόνο ο ένας γονέας ήταν υποστηρικτικός, ένα υποστηρικτικό σχολείο βελτιώνει την προσαρμογή του παιδιού. Το πιο αρνητικό περιβάλλον γονικότητας προέκυπτε όταν κανένας γονέας δεν ήταν υποστηρικτικός. Το πιο αρνητικό σχολικό περιβάλλον ήταν το χαοτικό και αδιάφορο.

Σχέση σχολείου-οικογένειας Παρόλο που οι γονείς συνήθως περνούν λιγότερο χρόνο με τα παιδιά τους καθώς αυτά περνούν από την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, συνεχίζουν να έχουν ισχυρή επιρροή στην ανάπτυξη των παιδιών (Clark et al., 2015). Οι γονείς μπορούν να χρησιμεύσουν ως προστάτες και να παρέχουν καθοδήγηση, καθώς τα παιδιά αναλαμβάνουν μεγαλύτερη ευθύνη για τον εαυτό τους (Kobak & Kerig, 2015). Οι γονείς διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη και την ενίσχυση των σχολικών επιδόσεων των παιδιών (Rowe et al., 2016). Η αξία που αποδίδουν οι γονείς στην εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει τις επιδόσεις των παιδιών στο σχολείο. Οι γονείς δεν επηρεάζουν μόνο τη σχολική επίδοση των παιδιών, αλλά λαμβάνουν επίσης αποφάσεις σχετικά με τις εξωσχολικές δραστηριότητές τους (Vandell et al., 2015), όπως η μουσική και η άθληση (Wigfield et al., 2015).

Οι έμπειροι εκπαιδευτικοί κατανοούν τη σημασία της συμμετοχής των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών (Chang et al., 2015). Όλοι οι γονείς, ακόμη και εκείνοι με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, χρειάζονται ετήσια καθοδήγηση από τους εκπαιδευτικούς σχετικά με το πώς θα συνεχίσουν να συμμετέχουν παραγωγικά στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Πρώτα απ' όλα, η ειδικός της εκπαίδευσης Joyce Epstein (2001, 2009)

Ποιες είναι ορισμένες σημαντικές γονικές επιρροές στη σχολική εκπαίδευση και επίδοση των παιδιών;

© Digital Vision/Getty Images

εξηγεί ότι σχεδόν όλοι οι γονείς θέλουν τα παιδιά τους να επιτύχουν στο σχολείο, αλλά οι γονείς χρειάζονται σαφείς και χρήσιμες πληροφορίες από τους δασκάλους των παιδιών τους και από άλλους σχολικούς και περιφερειακούς υπεύθυνους για το πώς να βοηθήσουν τα παιδιά τους να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Για παράδειγμα, μερικές φορές οι γονείς ρωτούν το παιδί τους, «Πώς τα πήγες στο σχολείο σήμερα;» Γνωρίζουμε ότι αυτό μπορεί να οδηγήσει το παιδί να απαντήσει απλώς «Καλά» και τίποτα περισσότερο. Οι γονείς θα πρέπει να καθοδηγούνται, αντίθετα, να ρωτούν το παιδί τους, «Θες να μου διαβάσεις κάτι που έγραψες σήμερα;»,

ή «Θες να μου δείξεις κάτι που μάθατε σήμερα στα μαθηματικά;», ή παρόμοιες άμεσες ερωτήσεις σχετικά με τις εργασίες σε άλλους τομείς. Οι συζητήσεις ή οι εργασίες για το σπίτι που επιτρέπουν στους μαθητές να μοιράζονται ιδέες και να χαίρονται τις επιτυχίες τους είναι πιθανό να προωθήσουν τη θετική αλληλεπίδραση γονέων-παιδιών για ζητήματα που σχετίζονται με το σχολείο.

Για τρόπους ανάπτυξης αποτελεσματικών σχέσεων μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας, επισκεφτείτε τον ιστότοπο safesupportivelearning.ed.gov/training-technical-assistance/education-level/early-learning/family-school-community-partnerships. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιούν διάφορες τεχνολογίες για να κρατούν τους γονείς ενήμερους για την εκπαίδευση και τις δραστηριότητες των παιδιών τους. Αυτές περιλαμβάνουν τη χρήση ενός ιστολογίου στο διαδίκτυο, τις αναρτήσεις στο Twitter ή το Instagram, καθώς και τη χρήση email ή προσωπικών μηνυμάτων στο κινητό για επικοινωνία με τους γονείς. Όλα τα παραπάνω μπορούν να αποτελέσουν καλές επιλογές για να εξασφαλιστεί η ενημέρωση και η συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους.

Ζητήθηκε από εκπαιδευτικούς διαφορετικών επιπέδων σχολικής εκπαίδευσης να υποβάλουν προτάσεις σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να παρακινήσουν του γονείς/κηδεμόνες να συμμετέχουν στη σχολική εκπαίδευση του παιδιού τους. Ακολουθούν οι απαντήσεις τους.

ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ Οι γονείς αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινότητας της τάξης μας. Οι εκπαιδευτικοί δεν μπορούν να επιτύχουν χωρίς τη συνεργασία και τη συμμετοχή των γονέων. Συμπεριλαμβάνουμε τους γονείς με συνεχείς συνομιλίες, τηλεφωνικές κλήσεις στο σπίτι όταν χρειάζεται, εβδομαδιαία ενημερωτικά δελτία, ηλεκτρονικά μηνύματα, συνεδρίες γονέων-εκπαιδευτικών και εργαστήρια κάθε μήνα, στα οποία σεργιάζεται δείπνο.

—VALARIE GORHAM, *Kiddie Quarters, Inc.*

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Δεν είναι όλοι οι γονείς διαθέσιμοι να συμμετέχουν εθελοντικά στην τάξη. Για αυτόν τον λόγο, παρέχω εναλλακτικούς τρόπους συμμετοχής των γονέων στη σχολική εκπαίδευση του παιδιού τους. Για παράδειγμα, μερικές φορές ζητώ από τους γονείς να ετοιμάζουν υλικό στο σπίτι που θα χρησιμοποιηθεί σε κάποιο μάθημα στην τάξη. Επιπλέον, κάθε μήνα έχουμε ένα μηνιαίο ημερολόγιο για την εργασία στο σπίτι, το οποίο οι γονείς ενημερώνουν μαζί με το παιδί τους και συμπληρώνουν μια φόρμα απάντησης στο πίσω μέρος,

πληροφορώντας με για το τι έμαθαν για το παιδί τους, καθώς και για το πώς βοήθησαν το παιδί τους να ολοκληρώσει τις εργασίες του.

—HEATHER ZOLDAK, *Δημοτικό σχολείο Ridge Wood*

ΓΥΜΝΑΣΙΟ Η ομάδα μου χρησιμοποιεί την τεχνολογία για να επικοινωνεί καθημερινά με τους γονείς. Αναρτούμε βαθμολογίες, εργασίες για το σπίτι και καθημερινές ανακοινώσεις. Επίσης, ζητάμε από τους μαθητές μας να χρησιμοποιούν σημειωματάρια για να καταγράφουν τις εργασίες τους, τι δεν παρέδωσαν κ.ο.κ. Επικοινωνούμε με τους γονείς εάν υπάρχουν ανησυχίες, αλλά και όταν υπάρχουν θετικά νέα για το παιδί τους.

—MARK FODNESS, Γυμνάσιο Bemidji

ΛΥΚΕΙΟ Διδάσκω 25 χλμ. από το σπίτι μου σε μια μικρή κοινότητα, αλλά προσπαθώ να κάνω αισθητή την παρουσία μου – αυτό μπορεί να σημαίνει ψώνια από το σουπερμάρκετ ή το φαρμακείο της κοινότητας του σχολείου μου, αντί να πηγαίνω σε εκείνα που βρίσκονται πιο κοντά στο σπίτι μου. Όταν ψωνίζω κοντά στο σχολείο, συχνά βλέπω τους μαθητές μου να εργάζονται και τους γονείς να ψωνίζουν, κάτι που με καθιστά πιο προσιτή. Προσπαθώ, επίσης, να πηγαίνω σε σχολικές παραστάσεις, διαγωνισμούς και αθλητικά γεγονότα, έτσι ώστε, όταν έρθει η ώρα για τις συνεδριάσεις γονέων-δασκάλων, οι γονείς που έχουν εξοικειωθεί με την παρουσία μου μπορεί να είναι πιο πρόθυμοι να παρακολουθήσουν τη συνεδρίαση.

—JENNIFER HEITER, Λύκειο Bremen

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ: Βέλτιστες πρακτικές

Στρατηγικές για τη διαμόρφωση σχέσεων μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας

Η Joyce Epstein προσδιόρισε έξι τύπους συμμετοχής οι οποίοι μπορούν να εφαρμοστούν για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων συνεργασιών μεταξύ σχολείου, οικογένειας και κοινότητας σε οποιοδήποτε δημοτικό σχολείο, γυμνάσιο ή λύκειο. Αυτές οι στοχοθετημένες και κατάλληλες για την ηλικία του παιδιού δραστηριότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

1. *Φροντίστε να παρέχετε βοήθεια στις οικογένειες.* Τα σχολεία μπορούν να παρέχουν στους γονείς πληροφορίες σχετικά με τις δεξιότητες ανατροφής παιδιών, τη σημασία της οικογενειακής υποστήριξης, την ανάπτυξη παιδιών και εφήβων και τα οικιακά περιβάλλοντα που βελτιώνουν τη μάθηση σε κάθε τάξη. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν ένα σημαντικό σημείο επαφής μεταξύ σχολείων και οικογενειών και μπορούν να αναγνωρίσουν αν η οικογένεια ικανοποιεί τις βασικές σωματικές ανάγκες και ανάγκες υγείας του παιδιού.
2. *Επικοινωνήστε αποτελεσματικά με τις οικογένειες σχετικά με τα σχολικά προγράμματα και την πρόοδο του παιδιού τους.* Αυτό αφορά τόσο την επικοινωνία του σχολείου με την οικογένεια όσο και την επικοινωνία της οικογένειας με το σχολείο. Ενθαρρύνετε τους γονείς να παρακολουθούν τις συνεδριάσεις γονέων-εκπαιδευτικών και άλλες σχολικές εκδηλώσεις. Καθορίστε ώρες για συναντήσεις με γονείς που είναι βολικές για να παρευρεθούν.
3. *Ενθαρρύνετε τους γονείς να γίνουν εθελοντές.* Προσπαθήστε να συνδυάσετε τις δεξιότητες των εθελοντών με τις ανάγκες της τάξης. Σε ορισμέ-

να σχολεία οι γονείς συμμετέχουν εκτενώς στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και στην παροχή βοήθειας στους εκπαιδευτικούς. Οι γονείς έχουν διαφορετικά ταλέντα και ικανότητες, ακριβώς όπως τα παιδιά, κάτι που αντανακλάται στα σχόλια της Heather Zoldak, εκπαιδευτικού στο Δημοτικό σχολείο Ridge Wood στο Μίσιγκαν, στην ενότητα «Μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών».

4. *Δώστε την ευκαιρία στις οικογένειες να συμμετέχουν στις δραστηριότητες μάθησης των παιδιών τους στο σπίτι.* Αυτό περιλαμβάνει τις εργασίες για το σπίτι και άλλες δραστηριότητες και αποφάσεις που συνδέονται με το πρόγραμμα σπουδών. Η Epstein (1998) επινόησε τον όρο *διαδραστική εργασία για το σπίτι* (interactive homework) και σχεδίασε ένα πρόγραμμα που ενθαρρύνει τους μαθητές να απευθύνονται στους γονείς τους για βοήθεια. Σε ένα δημοτικό σχολείο που χρησιμοποιεί την προσέγγιση της Epstein, ο εκπαιδευτικός ενημερώνει κάθε εβδομάδα τους γονείς για τον στόχο κάθε εργασίας μέσω μιας επιστολής, δίνει οδηγίες και ζητά σχόλια.
5. *Εντάξτε τις οικογένειες στις σχολικές αποφάσεις.* Οι γονείς μπορούν να προσκληθούν να συμμετάσχουν στον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, σε διάφορες επιτροπές, συμβούλια και άλλες οργανώσεις γονέων. Στο δημοτικό σχολείο Antwa σε μια αγροτική περιοχή του Ουισκόνσιν, οι συναντήσεις της οργάνωσης εκπαιδευτικών-καθηγητών για φαγητό περιλαμβάνουν συζητήσεις με τους γονείς σχετικά με τους σχολικούς και περιφερειακούς εκπαιδευτικούς στόχους,

την κατάλληλη μάθηση ανάλογα με την ηλικία, την πειθαρχία των παιδιών και τις επιδόσεις στα τεστ αξιολόγησης.

6. *Συντονίστε τη συνεργασία της κοινότητας.* Βοηθήστε τη διασύνδεση του έργου και των πόρων των κοινοτικών επιχειρήσεων, οργανισμών, κολεγίων και πανεπιστημίων και άλλων ομάδων για την ενίσχυση των σχολικών προγραμμάτων, των οικογενειακών πρακτικών και της μάθησης (Erpstein, 2009). Τα σχολεία μπορούν να ενημερώνουν τις οικογένειες για κοινοτικά προγράμματα και υπηρεσίες που θα τις ωφελήσουν.

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των γονέων

Η κατανόηση ότι οι γονείς έχουν διαφορετικά επίπεδα άνεσης με το σχολικό περιβάλλον είναι σημαντική

όταν ενθαρρύνουμε τη γονική υποστήριξη στην τάξη. Προετοιμάστε μια ποικιλία ευκαιριών για τους γονείς να συμμετέχουν μέσα στην τάξη, καθώς και να υποστηρίξουν την τάξη με άλλους τρόπους. Λόγω των πολυσχολων προγραμμάτων τους, των περιορισμών από την εργασία τους ή του επιπέδου άνεσης με βάση τις δικές τους εμπειρίες από το σχολείο, ορισμένοι γονείς ενδέχεται να συμμετέχουν περισσότερο, εάν τους δοθεί η δυνατότητα να βοηθούν εκτός της τάξης σε εκπαιδευτικές εκδρομές ή ακόμα προετοιμάζοντας υλικό στο σπίτι για μια επόμενη εργασία. Η προσπάθεια να διαμορφώσετε ένα επίπεδο άνεσης και σχέσης με τους γονείς αποτελεί βασικό παράγοντα για την ενθάρρυνση των γονέων να προσφέρουν εθελοντική βοήθεια.

Heather Zoldak

ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΙ

Εκτός από τις οικογένειες και τους εκπαιδευτικούς, οι *συνομήλικοι* (*peers*) –παιδιά περίπου της ίδιας ηλικίας ή βαθμού ωριμότητας– διαδραματίζουν επίσης ισχυρό ρόλο στην ανάπτυξη και τη σχολική εκπαίδευση των παιδιών (Kindermann, 2016, Wentzel & Muenks, 2016). Για παράδειγμα, οι ερευνητές έχουν διαπιστώσει ότι τα παιδιά που παίζουν καλά με άλλα παιδιά και έχουν τουλάχιστον έναν στενό φίλο προσαρμόζονται καλύτερα στη μετάβαση στην πρώτη τάξη, έχουν υψηλότερες επιδόσεις στο σχολείο και καλύτερη ψυχική υγεία (Ladd et al., 1999, Valiente et al., 2020). Μία από τις σημαντικότερες λειτουργίες της ομάδας των συνομηλίκων είναι να αποτελεί πηγή πληροφόρησης και σύγκρισης για τον κόσμο εκτός της οικογένειας.

Καταστάσεις δημοτικότητας συνομηλίκων Οι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι έχουν εντοπίσει πέντε τύπους δημοτικότητας: τα δημοφιλή παιδιά, τα μέσα παιδιά, τα παραμελημένα παιδιά, τα απορριφθέντα παιδιά και τα αμφιλεγόμενα παιδιά.

Πολλά παιδιά ανησυχούν για το αν είναι δημοφιλή ή όχι. Τα *δημοφιλή παιδιά* (*popular children*) συχνά θεωρούνται ως καλύτεροι φίλοι και σπάνια δεν είναι αρεστά στους συνομηλίκους τους. Τα δημοφιλή παιδιά δίνουν ενισχύσεις, ακούν προσεκτικά, διατηρούν ανοιχτές γραμμές επικοινωνίας με τους συνομηλίκους, εί-

Ποιοι είναι οι τύποι δημοτικότητας μεταξύ συνομηλίκων;

© Paul/Getty Images

ναι ευτυχισμένα, είναι ο εαυτός τους, δείχνουν ενθουσιασμό και ενδιαφέρον για τους άλλους και έχουν αυτοπεποίθηση χωρίς να δείχνουν έπαρση (Hartup, 1983). Τα *μέσα παιδιά* (*average children*) λαμβάνουν έναν μέσο αριθμό θετικών και αρνητικών επιλογών από τους συνομηλίκους τους. Τα *παραμελημένα παιδιά* (*neglected children*) σπάνια επιλέγονται ως καλύτεροι φίλοι, αλλά δεν πρόκειται για παιδιά που δεν είναι αρεστά στους συμμαθητές τους. Τα *απορριφθέντα παιδιά* (*rejected children*) σπάνια επιλέγονται ως ο καλύτερος φίλος κάποιου και συχνά δεν είναι καθόλου αρεστά στους συμμαθητές τους. Τα *αμφιλεγόμενα παιδιά* (*controversial children*) συχνά επιλέγονται τόσο ως καλύτεροι φίλοι

κάποιου όσο και ως αντιπαθή. (Μάθετε περισσότερα για τα χαρακτηριστικά των παιδιών με διαφορετική δημοτικότητα και την ακρίβεια των αξιολογήσεων για τον εντοπισμό των τύπων δημοτικότητας στην έρευνα των McKown et al., 2011. Βλ. επίσης Rytioja et al., 2019).

Πρόσφατα, οι Lesnick και Mendle (2021) πρότειναν ένα μοντέλο για να εξηγήσουν τον κίνδυνο για πίεση των συνομηλίκων που «συνδέει την αναστάτωση από την απόρριψη με το παρατηρούμενο συνεχές των παρορμητικών αντιδράσεων που επιδεινώνουν τις δυσκολίες στις σχέσεις» (σελ. 2). Τα απορριφθέντα παιδιά έχουν συχνά σοβαρότερα προβλήματα προσαρμογής από ό,τι τα παραμελημένα παιδιά, ειδικά όταν είναι ιδιαίτερα επιθετικά (Rubin et al., 2016). Ένα πρόγραμμα παρέμβασης για κοινωνικές δεξιότητες ήταν επιτυχές στη βελτίωση της κοινωνικής αποδοχής και της αυτοεκτίμησης και στη μείωση της κατάθλιψης και του άγχους στα παιδιά που απορρίπτονταν από τους συνομηλίκους τους (DeRosier & Marcus, 2005). Οι μαθητές συμμετείχαν στο πρόγραμμα μία φορά την εβδομάδα (50 έως 60 λεπτά) για οκτώ εβδομάδες. Το πρόγραμμα περιλάμβανε καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης των συναισθημάτων, το πώς θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις φιλοκοινωνικές τους δεξιότητες, να γίνουν καλύτερα στην επικοινωνία και να συμβιβάζονται και να διαπραγματεύονται. Μια παρέμβαση κοινωνικής δυναμικής δημιούργησε με επιτυχία θετικές αλλαγές στους επιθετικούς νέους που ήταν αντιπαθείς στους συνομηλίκους τους (van den Berg & Stoltz, 2018). Η παρέμβαση απαιτούσε από τον εκπαιδευτικό να διαχειριστεί την κοινωνική δυναμική της τάξης μέσω της διάταξης των καθισμάτων. Οι αντιπαθείς νέοι με υψηλά επίπεδα επιθετικότητας και οι φιλοκοινωνικοί συμμαθητές τους κάθονταν ο ένας δίπλα στον άλλο στην τάξη, δημιουργώντας έτσι ευκαιρίες για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

Ένα ιδιαίτερο πρόβλημα σχέσεων μεταξύ των συνομηλίκων είναι ο εκφοβισμός (Espelage & Colbert, 2016). Στο κεφάλαιο σχετικά με τη διαχείριση της τάξης θα προτείνουμε στρατηγικές για την αντιμετώπισή του.

Φιλία Οι φίλιες επηρεάζουν τη στάση των παιδιών απέναντι στο σχολείο και το πόσο επιτυχημένα είναι στην τάξη (Wentzel & Muenks, 2016). Η σημασία της φιλίας υπογραμμίστηκε σε μια διετή διαχρονική μελέτη (Wentzel et al., 2004). Οι μαθητές της έκτης τάξης που δεν είχαν κανέναν φίλο επέδειξαν χαμηλότερα επίπεδα φιλοκοινωνικής συμπεριφοράς (συνεργασία, μοίρασμα, προσφορά βοήθειας προς τους άλλους), είχαν χαμηλότερους βαθμούς και μεγαλύτερη συναισθηματική δυσφορία (κατάθλιψη, χαμηλά επίπεδα ευημερίας) από ό,τι οι μαθητές που είχαν τουλάχιστον έναν φίλο και συνέχισαν να έχουν υψηλότερα επίπεδα συναισθηματικής δυσφορίας στην όγδοη τάξη.

Πιο πρόσφατα, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι οι σχολικές φίλιες και η αντίληψη του ανήκειν συνέβαλαν στην προστασία των μαθητών γυμνασίου από τη χρήση ουσιών και την επιθετικότητα (Forster et al., 2015). Επιπλέον, μια μετα-ανάλυση που συνέθεσε τα αποτελέσματα 22 μελετών διαπίστωσε ότι το να έχει κανείς έναν φίλο και η συνεργασία μαζί του, σχετίζονταν θετικά με τα γνωστικά αποτελέσματα (γλωσσικές δεξιότητες, επιστημονική συλλογιστική κ.λπ.) και τις επιδόσεις (βαθμολογίες εξετάσεων, βαθμοί κ.λπ.) (Wentzel et al., 2018). Το πώς ορίζουμε και κατανοούμε τις φίλιες έχει γίνει ακόμη πιο περίπλοκο αν λάβουμε υπόψη και το πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την τεχνολογία για να συνδεθούμε μεταξύ μας.

Δεδομένης της μεγάλης αύξησης της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τους εφήβους την τελευταία δεκαετία, είναι σημαντικό να εξεταστεί ο πιθανός αντίκτυπος της συχνότητας και του τρόπου χρήσης τους. Μια μελέτη σε Ευρωπαίους εφήβους διαπίστωσε ότι «η κοινωνικοποίηση, το να ακολουθεί κανείς άτομα που δεν γνωρίζει στην πραγματική ζωή και οι διαδικτυακές αγορές σχετίζονται σημαντικά με προβλήματα συμπεριφοράς» και «το να παίζει παιχνίδια και να αναρτάς περιεχόμενο όπως βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σχετίζονται σημαντικά με την ψυχαναγκαστική χρήση του διαδικτύου» (De Calheiros Velozo & Stauder, 2018, ενότητα «Highlights»). Παρά τις πολλές ανησυχίες που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ενδέχεται να υπάρχουν και κάποια οφέλη. Ο Weinstein (2018) βρήκε ότι, στις ΗΠΑ, οι αλληλεπιδράσεις των εφήβων στις πλατφόρμες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μπορεί «να αποτελούν πηγή γενικά θετικών συναισθημάτων, αλλά εξακολουθούν να «κλίνουν» προς μια αρνητική συνολική επιρροή, ανάλογα με τη φύση των αρνητικών συναισθηματικών εμπειριών ενός ατόμου και τις σχέσεις τους με θετικές εμπειρίες» (σελ. 3618). Σε μια άλλη μελέτη, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από Ολλανδούς εφήβους (συχνότητα χρήσης ιστότοπων κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook και εφαρμογών άμεσων μηνυμάτων όπως το WhatsApp) συσχετίστηκε με βελτιώσεις στην ενσυναίσθηση, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητάς τους να κατανοούν τα συναισθήματα των συνομηλίκων τους και να «συμπάσχουν» μαζί τους (Vossen & Valkenburg, 2016).

Το να έχει κανείς φίλους μπορεί να είναι αναπτυξιακό πλεονέκτημα, αλλά να έχετε υπόψη ότι οι φίλιες δεν είναι όλες όμοιες. Η ύπαρξη φίλων που είναι ακαδημαϊκά προσανατολισμένοι, έχουν κοινωνικές δεξιότητες και είναι υποστηρικτικοί αποτελεί αναπτυξιακό πλεονέκτημα (Choukas-Bradley & Prinstein, 2016), όμως

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

κάποιοι τύποι φίλων μπορεί επίσης να αποτελούν αναπτυξιακό μειονέκτημα. Για παράδειγμα, μια μελέτη αποκάλυψε ότι η φιλία με άτομα που επιδίδονται σε παραβατική συμπεριφορά συνδέεται με την πρόωμη εμφάνιση και την πιο επίμονη παραβατικότητα (Evans et al., 2016).

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ: Βέλτιστες πρακτικές

Στρατηγικές για τη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών

Σε κάθε τάξη που διδάσκετε ίσως υπάρχουν παιδιά με χαμηλές κοινωνικές δεξιότητες. Ένα ή δύο παιδιά μπορεί να έχουν βιώσει απόρριψη. Αρκετά ίσως να είναι παραμελημένα. Ακολουθούν ορισμένες καλές στρατηγικές για τη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών:

1. Βοηθήστε τα απορριφθέντα παιδιά να μάθουν να ακούν τους συνομηλίκους και να «δίνουν σημασία σε αυτά που τους λένε» αντί να προσπαθούν να επιβληθούν σε αυτούς.
2. Βοηθήστε τα παραμελημένα παιδιά να προσελκύσουν την προσοχή των συνομηλίκων τους με θετικούς τρόπους και να τη διατηρήσουν. Αυτό μπορούν να το πετύχουν κάνοντας ερωτήσεις, ακούγοντας με ζεστό και φιλικό τρόπο και λέγοντας πράγματα για τον εαυτό τους που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των συνομηλίκων τους. Επίσης, φροντίστε τα παραμελημένα παιδιά να εντάσσονται σε ομάδες με πιο αποτελεσματικό τρόπο.
3. Προσφέρετε στα παιδιά με χαμηλές κοινωνικές δεξιότητες γνώσεις σχετικά με τον τρόπο βελτίωσης αυτών των δεξιοτήτων. Σε μια μελέτη με μαθητές της έκτης και της έβδομης τάξης, η γνώση τόσο των κατάλληλων όσο και των ακατάλληλων στρατηγικών για τη δημιουργία φίλων συσχετίστηκε θετικά με την αποδοχή από συνομηλίκους (Wentzel & Erdley, 1993).

Η γνώση των κατάλληλων στρατηγικών σημαίνει ότι γνωρίζουν:

- Πώς να αρχίσουν την αλληλεπίδραση, όπως ρωτώντας κάποιον για τις αγαπημένες του δραστηριότητες και ζητώντας από το άλλο παιδί να κάνουν μια δραστηριότητα μαζί.
- Ότι είναι σημαντικό να είσαι καλός, ευγενικός και να δείχνεις ενδιαφέρον για τους άλλους.
- Ότι είναι απαραίτητο να δείχνουν σεβασμό στους άλλους με το να είναι ευγενικοί και να ακούν τι έχουν να πουν οι άλλοι.

Ποιες είναι κάποιες κατάλληλες και ακατάλληλες στρατηγικές για τη βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων;

© Cathy Yeulet/Stockbroker/123RF

Η γνώση των ακατάλληλων στρατηγικών σημαίνει ότι γνωρίζουν:

- Ότι δεν είναι καλή ιδέα να είναι επιθετικά, να προσβάλλουν, να είναι αδιάφορα, να πληγώνουν τα συναισθήματα των άλλων, να κουτσομπολεύουν, να διασπείρουν φήμες, να ντροπιάζουν ή να επικρίνουν τους άλλους.
- Να μην παρουσιάζουν τον εαυτό τους αρνητικά, να μην είναι εγωκεντρικά, να μην ενδιαφέρονται μόνο για τον εαυτό τους, ή να μην ζηλεύουν, να μην γκρινιάζουν ή να μην είναι θυμωμένα συνεχώς.
- Να μην συμμετέχουν σε αντικοινωνικές συμπεριφορές, όπως το να παλεύουν, να φωνάζουν στους άλλους, να παρενοχλούν, να κοροϊδεύουν, να λένε ψέματα, να παραβαίνουν τους κανόνες του σχολείου ή να παίρνουν ναρκωτικά.
- 4. Διαβάστε και συζητήστε με τους μαθητές τα κατάλληλα βιβλία για τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων και δημιουργήστε ενισχυτικά παιχνίδια και δραστηριότητες. Συμπεριλάβετε αυτά τα βιβλία ως θεματικές ενότητες στο πρόγραμμα σπουδών σας για μικρά παιδιά. Φροντίστε ώστε τα βιβλία για τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων και τη φιλία να είναι στη διάθεση των μεγαλύτερων παιδιών και των εφήβων.

ΣΧΟΛΕΙΑ

Στο σχολείο τα παιδιά περνούν πολλά χρόνια ως μέλη μιας μικρής κοινωνίας που ασκεί τεράστια επίδραση στην κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξή τους. Πώς αλλάζει αυτός ο κοινωνικός κόσμος καθώς τα παιδιά αναπτύσσονται;